

United States Holocaust Memorial Museum

Interview with Chirilă Zara

RG-50.572*0057

Numele și prenumele interviuatului: Chirilă Zara

Data nașterii: 1923

Locul nașterii: Pociumbăuți, Republica Moldova

Rola interviului: RG-50.572.0057.01.01

Data interviului: 15 februarie 2007

Chirilă Zara este născut în anul **1923**, în satul **Pociumbăuți** și a fost interviuat cu privire la acțiunile împotriva evreilor care au avut loc în localitatea sa, la începutul celui de-al Doilea Război Mondial.

El relatează cum în 1941 **nemții și românii** care au ajuns în sat au strâns evrei, i-au dus la **Zăicani** și apoi i-au **împușcat** într-o vale. El spune că atunci era **premier** și a fost chemat cu alții să sape o groapă, dar el s-a ascuns.

Mai povestește despre un evreu din sat, **Pincu Rubinstein**, care și-a ucis soția, Estra, și fata, Bocica, și apoi a dat foc la casă, chiar cu o seară înainte de a începe să fie strânși evreii din sat. El spune că **tatăl său, Grigore Zara**, era **traducător** la nemți, și astfel a salvat pe un sătean **Hăbășescu**, acuzat că ar fi **comunist**.

[01]:00:00:00 - [01]:35:24:50

Question: Spuneți-ne, vă rog, prenumele și numele de familie a dumneavoastră.

Answer: A meu ? **Zara Chirilă** Grigore.

Q: Spuneți, vă rog, în ce an v-ați născut ?

A: În **1923**.

Q: În ce localitate v-ați născut ?

A: **Pociumbăuți**.

Q: În anul **1941**, când s-a început războiul, unde vă aflați ?

A: Acasă, aici.

Q: Vă amintiți cum s-a început războiul ?

A: Știu.

Q: Au intrat careva trupe aici în sat ?

A: De prima dată eu eram, încă nici nu eram acasă când s-a stârnit, când au venit trei bombe la noi, pe moșia noastră, în Verde, că așa se cheamă la noi acolo, trei bombe au venit. Și eu eram gata să cosesc iarba pentru cai și nu am mai cosit, m-am speriat și am venit acasă. Și tata

a zis că au chicat bombele acelea acolo. Și dimineața în [19]41 la 22 iunie au venit **nemții** în sat la noi.

Q: Cu nemții au mai venit și alți soldați sau numai nemți ?

A: Numai nemți. Și **români** au fost, și cu **italieni**.

Q: Ei au venit în aceeași zi sau mai pe urmă ?

A: Trei țări au fost atunci unite, da.

Q: Au venit toți odată sau au venit pe rând ?

A: Nu, ei pe rând, erau cu molotantele lor aparte. Românii aparte mergeau cu trupele lor,ăștia, nemții aparte, italienii aparte, dar ei erau într-o, cum s-ar spune, în război cu Hitler.

Q: Aliați. În sat aici, în Pociumbăuți, locuiau evrei atunci ?

A: Au locuit. (Mai tare să vorbești oleacă)

Q: Erau mulți evrei în sat ?

A: Au fost, mai multe familii au fost. Numai nu s-a întâmplat pe atunci, poate nu au fost chiar toți acasă, mai erau duși în deplasare, erau comercianți și cred că au fost că au mai scăpat vreo doi din satul nostru. După război apoi ei au mai venit pe aici și au văzut. Dar restul i-au ucis atunci toți, i-au luat și i-au dus aici pe o râpă.

Q: Dar cine i-au luat pe dânșii ?

A: Nemții cu românii, nemții.

Q: Și când s-a întâmplat asta, de la început sau mai pe urmă ?

A: Așa la vreo două zile, trei. A fost așa la dânșii, că noi auzeam cum spunea, starea de stede a fost a românilor că timp de trei zile cât au intrat în Moldova, unde au ajuns au fost nevoiți ca să împuște evrei și pe urmă i-au strâns în coloane și i-au dus prin lagăre, nu s-a mai dat voie să mai .... Sau dacă au trecut peste Nistru, acolo peste Nistru nu i-au împușcat. Așa a fost legea lor aici în Moldova, a fost asta treabă mai mult.

Q: Dar de unde știi mata despre legea asta ?

A: Spunea tata ce aveau ei atunci, cum vorbeau ei cu nemții și cu .... Și eu dacă aveam vreo 18 ani, sigur că eu țin minte ceea ce se făcea pe atunci.

Q: Înseamnă că ai spus primele trei zile să-i împuște, dar pe urmă să-i strângă în coloane ?

A: Pe urmă i-au strâns în lagăre, că pe aici prin sat când au mers, ei erau puțini, pe la 10 evrei, știi, de toți, dar în orașe erau sute, poate și mii, cum este aici la noi un orașel, **Edineț**, păi acolo au fost casă în casă, toți evrei. Pe dânșii acolo nu i-au împușcat, pe dânșii acolo numai i-au luat și i-au strâns în **lagăre** și i-au dus în lagăre. Poate care nu s-a spus sau mai știu eu acolo, poate i-au împușcat, dar pe noi, aici la noi în sat și în satele care au mers prin sat și erau mai puțini evrei, apoi i-au executat.

Q: Mata ai văzut cum i-au scos pe dâșșii din casă ?

A: Cum să nu vedem dacă noi eram băieți și ne duceam să vedem, eram cum ca copiii, ne era interesant să vedem și nemți, să vedem italienii cum veneau, cum mergeau aici, ei cu motocicletele cu tot, ei erau motorizați erau, nu ca cum cu căruțele și caii cum .... au fost oameni interesanți ăștia, nemții, oameni civilizați, numai au făcut rău.

Q: Poți să ne povestești cum ai văzut când i-au scos din case, ce se întâmpla, cum îi scoteau din case pe dâșșii ?

A: I-au scos, cum se spune, primii erau jandarmii ăștia care erau moldovenești, care vorbeau în limba noastră ca ei să înțeleagă. Și îi lua și i-au dus aici pe **Valea Fetei**. Și noi eram **premilitari**, că ne chemam așa că ne-a luat, știi, asta tot jandarmeria asta românească ca noi să fim supuși lor, ca să facem acolo gropile acelea, și eu cu încă un băietan am fugit în clopotniță la biserică și noi nu am participat acolo să vedem ce au făcut. Monumentul acela este și azi acolo, dar l-au suit mai pe chisc oleacă, dar unde a fost mormântul acela apoi e făcut, așa sunt niște lansouri groase ca mâna, făcut așa împrejur ca să nu meargă vitele chiar pe mormântul lor. Că pe urmă ei, cum v-am spus, au mai rămas din ei care au fost pe la oraș și pe urmă au venit aici și au făcut monument ei pentru a lor neamuri.

Q: Înseamnă că v-au chemat pe premilitari să faceți gropi, așa-i ?

A: Da, da.

Q: V-au chemat în aceeași zi sau mai înainte sau mai pe urmă, când v-au chemat ?

A: În aceeași zi, în aceeași zi.

Q: În aceeași zi când a avut loc împușcarea ?

A: În aceeași zi dimineață, ce, ei au săpat gropi gândești că tare adânc ?

Q: Asta a fost dimineață ?

A: Dimineață și până seara gata.

Q: Înseamnă că pe premilitari i-au chemat de dimineață să sape gropile ?

A: Da, da, da.

Q: Și mata ai spus că cu un prieten te-ai dus în clopotniță.

A: Noi ne-am dus, am scăpat, nu ne-am dus acolo să vedem chiar tot ce, și nu am săpat deloc.

Q: Dar alți premilitari s-au dus ?

A: Alții au săpat.

Q: Cam câți premilitari s-au dus să sape groapa ?

A: Ei, câți eram noi, nu eram tare mulți, poate vreo 7, 8 băieți dacă au fost.

Q: De acolo din clopotniță de unde erați se vedea spre locul unde i-au executat ?

A: Nu se vedea, că acolo e în râpă, vine așa după chisc, dar noi .... și era biserica aceea veche și era și joasă și venea și mai încoace nu știu cum, acum a suit biserica asta nouă mai sus.

Q: Dar mata atunci de unde știi câți premilitari s-au dus să sape groapa ? I-au văzut cum se duceau sau ai vorbit cu dânșii, de unde știi ?

A: Dacă noi atunci când am trecut în centrul satului, asta, șeful de post, așa era atunci, șeful de post, așa a strigat: „premilitarii să fie încoace toți la mine”. Și noi ca când eram datori să ne prezentăm în fața lor. Atunci norod era mult strâns acolo, și noi ne-am furișat și am scăpat de dânșii, nu ne-am dus acolo.

Q: Înseamnă că v-au chemat pe toți oamenii în centrul satului ?

A: Da, oamenii se strânsese fără să-i cheme.

Q: Dar pentru ce s-au strâns ?

A: Cum ?

Q: Pentru ce s-au strâns ?

A: S-au strâns că au văzut că vor să-i împuște pe evrei și-i strâng pe evrei și oamenii să vadă ce, fiecare alerga, și copii ....

Q: Dar când au început să-i strângă pe evrei ?

A: Asta a treia zi după ce au intrat.

Q: Dar ce era, seara sau dimineața ?

A: Dimineața, dimineața era.

Q: Dimineața ?

A: Dimineața a început.

Q: Dar cum îi strângeau pe dânșii ?

A: Îi luau jandarmii binișor și îi duceau vrei nu vrei, îi scotea din case și ei erau nevoiți să meargă.

Q: I-au strâns pe toți deodată sau îi strângeau pe rând ?

A: Fiecare din fiecare familie îi lua și îi ducea acolo, pe urmă alte familii, pe toți îi duceau că era nu numai unul era armată mai multă strânsă aici, nu numai unul, doi, trei militari.

Q: Și pe dânșii îi strângeau românii sau îi strângeau nemții, cine îi strângea ?

A: Românii și erau, și românii și nemții erau, da.

Q: Mata ai văzut cum îi duceau pe careva dintre dânșii ?

A: Îi duceau cum te-ar duce și azi că vedem la fel cum îi duce pe ăștia arestați. Îi duceau cu pușca din urmă și ei mergeau singuri. Și îi duce cu pușca să nu fugă, să nu...atât, arestat.

Q: Mata ai putut să-i cunoști pe careva dintre dânșii, familiile de evrei pe care-i duceau, îi cunoșteai ?

A: Dacă erau din satul nostru de aici.

Q: Și cam câți soldați, de exemplu, duceau o familie ?

A: O familie, ce, dacă erau 5, 6 în familie îi duceau 2 soldați îi ducea. Puteau să îi ducă și unul, ce avea să fugă .... nu fugeau atunci nimic. A fost aici un jidan bătrân care el nu s-a putut scula din pat, că era bolnav, și apoi l-au dus cu ă căruță, tot acolo l-au dus.

Q: Dar cine l-a dus pe dânsul cu căruța ?

A: Tot au luat din sat de aici oamenii care au avut căruță și l-au dus, l-au suit pe jidan în căruță și l-au dus până acolo.

Q: Mata îți amintești numele la omul acela bătrân ?

A: Nu mai țin eu minte omul acela cine a fost, dar cu căruța, de dus l-au dus cu căruța.

Q: Ai văzut singur cum îl duceau cu căruța ?

A: Dar cum, dacă eram noi acolo când l-au pus pe jidan. La aceea familie care **jidantul** acesta, băiatul lui, el era, vezi că, dar copiii lui, el **care s-a dat foc singur**, el și-a tăiat fetița, a avut un frate mai mic ca mine cu doi ani, și l-a suit și pe acela în pod. Și acela, pe semne, când a văzut că taie fetița aceea cu briciul el s-a dat jos din pod, s-a dat și și-a spart capul oleacă. Și în timpul acesta, de acum, băiatul acela a ieșit afară și ne spunea nouă cum a fost treaba. A tăiat întâi fetița și a vrut să-l taie și pe dânsul, dar el a văzut, s-a dat jos și a scăpat băiatul. Dar a tăiat fata, pe urmă a tăiat femeia, a dat foc la casă, pe urmă s-a tăiat și el și dimineață erau prăjiți toți trei.

Q: Mata despre cazul acesta de unde ai aflat ? Ai văzut ceva singur sau ai auzit ?

A: Noi nu am văzut nimic, dimineața ne-am dus toți și am văzut cum vă văd pe dumneavoastră. Așa am văzut cum ședeau în pod. S-a strâns lume ca la mare comedie, tot satul, și jandarmii și armata, nemții, și românii, și toți.

Q: Ai văzut cum ședeau în pod ce, corpurile ?

A: Corpurile arse, arse cum ai prăji un porc când îl pârlești un porc, așa erau și ei.

Q: Și le-ai văzut cu ochii proprii ?

A: D'apoi cum ? Cum mă uit, așa mă uitam la dâșii.

Q: Și pe urmă ce s-a întâmplat cu corpurile la .... ?

A: Le-au luat și le-au dus tot acolo la aceea, unde i-au dus pe aceia și i-au împușcat, acolo i-au dus și pe dâșii.

Q: Dar cine i-au luat ?

A: Tot oameni din sat i-au luat, i-au dat ordin șeful de post cum era atunci, i-au scoborât de acolo și i-au luat și i-au pus în căruțe și i-au dus acolo. Aici așa, că dacă spunea: „înhamă caii, Chirilă și pleacă acolo”, apoi nu aveai încotro să nu pleci, trebuia să pleci, trebuia să execuți

ordinul lor, că era timp de război. Așa că era nevoit, care om mergea acolo și de aproape, asta au făcut ei.

Q: Dar mata ții minte numele sau familia la evreul acesta care și-a tăiat fiica și soția ?

A: Îl știu cum îl cheamă pe dânsul, Pincu l-a chemat, **Pincu Rubinstein**.

Q: Pincu Rubinstein ?

A: Pincu Rubinstein.

Q: Dar știi de ce el i-a tăiat pe toți și a dat foc la casă ?

A: De ce s-a tăiat ? Lumea vorbea atunci, că adică el a fost comunist și s-a temut să nu se dea în mâna lor și să-l împuște și el a vrut să facă singur seama, adică din pricină la asta, dar numai el știe de ce a făcut. Mai bine nu a trebuit să facă treaba asta, că lumea grăia, bătrânii care erau pe atunci: „ce nebun a fost de a făcut treaba asta”. Dar cum, ne gândim noi așa, cum a putut să taie copilul lui, era o fetiță, **Bocica** o chema, așa frumușică, de vreo 5, 6 trebuie să fi fost fetița, dar așa frumușică. Femeia lui **Estra** o chema, Estra. Și așa a făcut asta treabă. Cine știe ce minte a avut el și ce a jurat el, acel rău ....

Q: Dar asta s-a întâmplat înainte, în noaptea dinainte de a-i strânge pe toți evreii și a-i împușca ?

A: Apoi atunci când noaptea el a făcut asta treabă, și apoi a doua zi asta treabă, i-au strâns și i-au dus acolo.

Q: Înseamnă că lumea știa cumva că se strâng evreii, lumea știa din timp ?

A: Nu știa nimeni, de unde avea să știe lumea ? A venit armata, a venit, a început a-i scoate pe evreii din fiecare casă cum erau, îi strângea și îi ducea fără să știe cineva ceva. Și lumea se temea. Ce zice: „acum ne-or lua, or lua evreii și ne-or lua și pe noi”. Nu știam. Care au fost familii comuniste ședeau acasă, nici nu se arătau, se temeau că i-or lua și pe dânsii, știi cum era. Ei, cum, poate prin alte părți a fost asta treabă, dar la noi nu s-au pârât oamenii că iaca, nu s-a arătat cum zice, că iaca acela a fost comunist și a făcut așa ori așa, nu. Aici mai mult a fost, de la tata meu asta treabă a putut să se întâmple, că el era, dacă ar fi fost un om pârător, el putea să spună că iaca acela a fost comunist, acela, că au fost întrebările astea, pe dânsul l-au întrebat. El a spus că „eu nu știu cine a fost comunist” și nici nu a arătat pe nimeni.

Q: Dar de ce l-au întrebat pe tata dumneavoastră, taman pe dânsul ?

A: Pentru că el era perivodcic la nemți și nemții trebuia să știe cine aici a fost și el nu a fost, că apoi pe urmă a fost așa că a fost întâmplarea pe urmă mai serioasă pentru tatăl meu, când au intrat rușii de acum. Când au intrat rușii l-au luat pe tata meu că l-au pârât tot oamenii cred că din sat că au zis că iaca **Grigore Zara** a fost așa și așa și a umblat cu nemții și încoace și încolo, dar un comunist era presedatele sel sovietului și tata de acum s-a dus după ce a fost la

raion: „băi Vladimir, ce o să fie cu mine ?”. Dar acela atât i-a răspuns: „moș Grigore, nu te teme, ce a fost cu mine atunci în timpul nemților, aceea o să fie și cu neata”. Înseamnă că dacă tata nu l-a arătat pe dânsul, nici el nu o să-l arate, că nu a făcut nicio vinovăție. „Că nu te teme, că nu o să-ți facă nimeni nimic.” Și drept că nu i-a făcut nimeni nimic, dar el nici nu .... el să fi pârât pe cineva, avea să știe, „stai, ai arătat pe comuniștii noștri, vino înapoi acum”, și putea să-l judece, dar tata nu a arătat pe nimeni.

Q: Dar nemții cât au fost au persecutat pe cineva din comuniști ?

A: Nu au persecutat pe nimeni la noi în sat, pe nimeni, nu au luat, nu a fost cu nimeni nimic. Aici a fost așa un caz că a arătat tot cineva când a venit preotul din România, preotul când s-a refugiat în [19]41, asta, în [19]40, și a fost în România, și când a venit războiul, a venit și preotul aici înapoi în sat. Și se spune că oameni din ăștia care se duceau pe la biserică au arătat pe au spus că iaca cutare comunist s-a udat pe biserică și l-au arătat în fața preotului. Preotul acela, era atunci, cum să vă spun eu, ca un șef de post în sat, ce trebuia să fie el făcea toate regulile, atunci așa era. Și oamenii au început a se arăta ca când acela a făcut așa și așa. Și e drept că când a venit vremea să vadă nemții adevărat ce a fost, tata meu a stat de dreapta lui și a spus că nu e drept. Și nu e drept, nu e drept, l-au mai dus la Chișinău acolo la Curtea Marțială, așa era atunci și cum acum la Judecătoria Supremă și nu i-a făcut nimic la omul acela.

Q: Dar familie la omul acela, cum îl chema ?

A: Hăbășescu a fost, e familia, dar ei nu sunt, sunt morți.

Q: Hăbășescu ?

A: Hăbășescu. Că de pe atunci erau ei oameni în vârstă, aveau pe atunci 50 de ani sau mai mult, cam așa 40, 50 de ani așa să fi avut atunci ei. Și nu l-a judecat, nu nimic, pentru că atunci prin martori dacă era și aici tata a spus că nu-i drept și nu-i drept și l-a scos pe omul acela și așa că nu a avut încotro și nu a judecat pe nimeni nimic. Nu au fost cazuri așa de nimic mai.

Q: Dar cum de când au venit nemții, dacă ați spus, și românii și italienii câteva în zile i-au strâns, în a treia zi, cum de nimeni din evrei nu a fugit de acasă ?

A: Dar eu v-am spus că dintre ei au scăpat, chiar din mâinile lor dacă uneori așa, dacă îl scăpa, îl împușca, nu-l lăsa. Dar care de pildă au simțit că iaca îi strâng pe evrei, de pildă la casa asta au înconjurat-o, de pildă, armata, nemții ori românii, apoi din cealaltă familie a putut fugi. Iaca, dintre ăștia care au ars, a fugit o fată. Dar cum a ascuns-o acolo un om de la noi din sat, un megieș a ascuns-o și pe urmă ea a scăpat.

Q: Știți numele la fată ?

A: Nu, ea e soră tot cu acesta, Pincu Rubinstein.

Q: Dar știți familia la omul care a ascuns-o pe dânsa ?

A: Omul este, adică nu este, a murit, nu-i, acolo vecin cu dânsii, **Gherman** a fost familia lor.

Q: Și ei au ascuns-o pe fată ?

A: Ei au ascuns-o pe fata aceea.

Q: Și fata aceea tot războiul a supraviețuit ?

A: Ei, tot războiul .... ea pe urmă dacă s-a dus acelea zile, vreo două, trei zile, patru, hai să zicem o săptămână ce au umblat, au mai umblat după evrei și dacă au văzut că de acum nu-s, toți i-au strâns, și-au luat de o grijă și gata. Și pe urmă ea s-a dus, s-a retras în Edineț, și de acolo a mers, în lagăr i-au dus. Că ei aveau și neamuri pe acolo, cunoscuți și s-au dus toți în lagăr au șezut.

Q: Ai spus mata că puneau mata soldații, înconjurau casa, dar când îi puneau, mai înainte de a-i lua pe oameni de la casă sau în același timp ? Când ai spus că, iaca, înconjurau casa, din timp sau ?

A: Dimineața, cum se spune, omul, poate încă dormeau jidanii, dar ei gata au înconjurat casa ca să u fugă, să nu fugă evreii nicăieri nimic, și îi scoteau din casă și gata.

Q: Mata ai văzut așa cum înconjurase ei casa ?

A: Noi nu i-am văzut, că noaptea ce aveam să căutăm ....

Q: Dar de unde știți despre asta ?

A: D'apoi dacă lumea aceea care era acolo nu știau ce au făcut ei ? Megieșii aceia pe acolo. Megieșii lor, ce acum iaca eu nu știu, acum el merge și știe că ați venit cu mașina aici, știe ceva, vede el ceva. Și apoi se interesează, ce-i cu mașina asta, așa și atunci, întreba din om în om, ce au făcut ei, de ce. Ca și cum când au ridicat colacii la noi, nu tot așa. Au venit cu de cu seară, pe la orele 10 au intrat în sat, oamenii s-au așezat la culcare tot .... a, pe acesta om, pe asta familie trebuie să o ridicăm și au înconjurat casa și din santinele, 2, 3 soldați. Și el omul de acum nu avea de acum pe unde să fugă, cum să fugă ? Nu avea.

Q: Și tot așa au făcut atunci cu evreii ?

A: Tot așa au făcut și atunci cu evreii.

Q: Acum hai să ne întoarcem la momentul când ai spus mata că îi vedeai cum îi duc, de acum soldații cum îi duceau în grupuri pe fiecare familie.

A: Da, fiecare îi ducea.

Q: Și unde îi ducea, unde a fost locul acela unde i-au executat ?

A: Pe râpa asta ia cum vine de la **Zăicani**.

Q: E în afara satului se primește că ?

A: Da, e depărțitor de sat, sunt, cam vreun kilometru este de la sat, poate și mai bine încă.

Q: Și acolo era săpată groapa ?

A: Da, acolo ei ....

Q: Mata ai văzut groapa cât de mare era ?

A: Nu am mai văzut eu groapa, dacă eu stăteam în clopotniță.

Q: Dar pe urmă ai fost vreodată pe locul acela să vezi groapa ?

A: Nu ne-am mai dus să mai vedem. Știi când am fost de acum și am văzut ? Când am venit din război, de acum prin [19]47 eu am venit din război, și după aceea m-am căsătorit, prin [19]51, [19]52, [19]53, de acum când au făcut ei monumentele astea, de acum ne-am dus și ne uitam cum au făcut ei, zic: „uite evreii ce au făcut aici unde a fost mormântul lor”. Au pus așa ia și monumentul acela l-au făcut mai pe un chisc să se vadă din râpă. Și este monumentul, și acela este, tot este.

Q: Și din clopotniță se vedea pe dânșii, se vedeau ceva soldați sau se vedea cum îi duce ?

A: Nu se vedea. De aici se vedea de acum când pe ei i-au dus, dar de acolo unde, apoi nu se vedea.

Q: Dar mata pe urmă împușcături ai auzit ?

A: Împușcăturile acelea cum să nu se audă, că se auzea dacă împușcă.

Q: Și mult timp s-au auzit împușcăturile ?

A: Nu mult, parcă mulți evrei au fost .... acolo timp de jumătate de oră poate, dacă a fost jumătate de oră, dar ce e a executa ....

Q: Și din ce îi împușca, se auzeau împușcăturile din ce fel de armă sau ?

A: Armă ....

Q: Obișnuită ?

A: Obișnuită, da. Armă obișnuită, nu era de astea mitralieră.

Q: Se auzeau ceva glasuri de oameni, de evrei, se auzeau cum ei ?

A: Poate țipau, dar noi de aici nu am auzit țipând.

Q: Nu ați auzit voci deloc ?

A: Nu. Numai atât am auzit că într-un sat aici au fost două fete mari, frumoase fetele acelea, vorbeau oamenii, eu nu le știu, vorbeau oamenii că tare frumoase și când le-au împușcat, una au zis că a rămas în picioare. Și a tras foc și alături a tras, pe semne, și nu a putut-o împușca. Și s-au dus ei acolo și pe urmă au luat și au împușcat-o, chiar s-au dus aproape, din pistol și au împușcat-o. Așa de frumoase erau ele și zic, noi de acum încoace: „vezi Dumnezeu ce a făcut ? A vrut să o scape măcar pe una, dar hitleriștii nu au vrut.” Da, ele au fost două fete mari, surori.

Q: Dar se auzeau ceva glasuri de militari, soldați, ordine, se auzeau ceva cum vorbeau ei ?

A: Ordine, ce ? Asta era cum se spune ca în armată, i-a dat ordin că să plece acolo și să facă așa, așa, așa și a plecat el fără să mai spună că nu vrea, ori vrea ori nu vrea. Gata i-a spus, așa era.

Q: De tot cât ați stat și ați văzut evreii care erau duși acolo spre groapa aceea, cam câți evrei i-au dus de tot la număr ?

A: Cam așa aproape la vreo 10 evrei să fi fost de la noi din sat.

Q: Pe vreo 10 care i-ai văzut mata personal.

A: Da, da, care noi știm ce a fost în sat.

Q: Dar știi dacă i-au mai dus și pe alții ?

A: Pe alții nu am văzut să ducă din altele părți. Dar de ăștia de la noi din sat. Fiecare sat avea, îi ducea a lor, da.

Q: Dar așa cum s-au purtat nemții cu populația în genere ?

A: Cu populația în genere, nemții s-au purtat în satul nostru, ce pot să spun, știu și satul Zăicani, s-au purtat destul de bine. Eu pot să spun așa că am fost odată la un bal în Zăicani, chiar era flăcău, [19]42 de acum, și jucam și noi, și nemții, și românii și nu ne-a zis nimic că joacă sau nu juca. Avea dreptul să schimbe fata de la mine sau eu de la un neamț, dar noi nu cutezam să schimbăm fetele de la dâșii. Ei jucau cu fetele noastre, noi .... așa că nu au făcut nimic ceva să spun ceva rău. Dar prin alte părți auzeam că au făcut, dar eu nu aș crede să fi făcut asta treabă nemții, eu după cât se auzea vorbă în sat și eu chiar pentru asta sunt, din pricina că mulți oameni din populația, nu a noastră de aici din Moldova, dar de peste Nistru dincolo, de acolo unde au fost sate de nemți, s-au îmbrăcat în hainele nemțești, s-au făcut că-s nemți și au făcut prăpăd. Iaca ăștia au fost ca un fel de spionaj ca să urască lumea pe nemți. Dar cât am mers și eu, că v-am spus că am mers cu coloana 7 săptămâni până la Bug, eu nu am văzut să facă nemții ceva rău ucrainenilor, niciodată. Ce au luat, iată pâine sau vite, plăteau. Și nu luau cu de-a sila, dar se împăcau, că era românul, un român era perivodcic și el știa limba rusă și limba germană și el vorbea cu aceia, dacă omul era mulțumit cu ceea ce spunea, că iaca asta îți dă, se împăcau și lua porcul acela sau o vită de astea albe pentru mâncare. Dar să ia așa, nu au luat, nu au luat. Dar rușii au făcut asta, nu se mai uitau .... au intrat. Așa a fost vremea de război. Dar nu a făcut nimic. Să zic, iaca, că a răschit vreun gard undeva ori ceva, ori au luat scânduri și au făcut focul, nu. Doamne ferește, nu. Nemții au fost acuratnâi. Ei asta treaba, nu pot să spun ceea ce nu a fost.

Q: Înseamnă că au fost buni cu oamenii ?

A: Eu pe nemți i-am avut, față de ruși, poate să fie chiar rus și neamț acum, eu așa le spun, cum am spus și la comuniști când au venit după Gorbaciov, zic: „băi, vedeți, comuniștilor, ați stricat biserica și acum faceți tot voi biserica”. Că așa a fost, așa și este. Și așa că noi în politică nu m-am băgat, dar acum când a venit vremea, apoi ei au stricat biserica și apoi ei s-au suit pe biserică și au făcut biserica. Da, dar nemții în Ucraina, eu cât am mers 7 săptămâni încolo și înapoi, eu nu am văzut nicăieri să facă ei ceva rău. Când ne duceam încolo ....

Q: Dar numai că au omorât evreii, nu ?

A: Cum ?

Q: Numai pe evrei i-au omorât.

A: Evreii acolo, mergeau coloane de evrei, ca cum ar merge batalioane de soldați, așa mergeau și batalioane de evrei și îi duceau în lagăre. Apoi eu când mă duceam încolo pe la scladurile colhozurilor, că atunci era colhoz acolo, apoi ședeau storoj, dar când am venit înapoi nici un storoj nimic, pus placată, arătat, panou, ai intrat, aici e moartea ta, arătat cum spânzurătoare.

Q: Acolo scria sau cum ?

A: Scria în limba ucraineană că dacă te-ai băgat în scladul acesta, așa o să facă cu tine. Nu se băga nimeni, fără storoj. Ei au arătat ceea ce făcea la dâșii Hitler. La dâșii dacă a găsit ceva pe drum, trebuia să îl ia să îl ducă, era atât de treabă punctul acela pe care trebuie să duci de pe drum. Dacă nu ....

Q: Înseamnă că ordinea era bună.

A: Ordinea a fost foarte bună, numai Hitler rău.

Q: Numai asta că a omorât evrei ?

A: Da. Și atunci lumea mai vorbea că evreii i-au omorât nu din partea că nemții au vrut, aici este altă, a fost așa se vorbea în popor că regina asta a României, a lui Carol al II-lea, el în 1924 a fugit din România și a luat o evreică și s-a dus în Marea Britanie și a rămas regina cu băiatul ei născut în [19]21, regele Mihai, poate că ați auzit de istoria asta și desigur că ea a avut mare ciudă pe evrei și când a intrat nemții, când s-au unit în [19]31 România cu nemții, Polonia, apoi atunci ei cred că au luat interviul acesta și a spus așa: „dacă ajunge în Moldova, evreul 3 zile cât a ținea, trebuie uciși toți”. Iaca eu, lumea grăia atunci, că iaca de la ce s-au luat, din pricina la asta.

Q: Că adică românii a fost ideea lor ?

A: Da, dar vezi că aici, eu ceea ce am văzut azi chiar, acum anul trecut în 2006 am fost la un congres în Polonia și am fost la lagărul acela care l-a făcut în [19]39 nemții, au făcut un lagăr foarte mare. Apoi acolo au ucis primii oameni, au ucis întâi martorii lui Iehova, al doilea eu

ucis evreii și al treilea au ucis și populația, nu se uita cine, numai dacă cineva îi greșit, nu erai supus lor, apoi te executa. Am văzut și buncărul acela, unde două clădiri așa, și acolo era pus o piatră și te întorcea cu fața la piatra aceea și te executa și pe... ți-o arăta și cartea aceea. Și să vezi cum îi duceau, este lentă, așa o bortă la lentă aceea, și îl da prin lentă și îl ducea în cuptorul care îl ardea. Ne povestea lumea de acolo care a fost. Și ce mai era ? Copiii care până la 15 ani, toți așa mergeau acolo pe lentă aceea, dar de la 15 ani de acum în sus îi lua la lucru. Și dacă te supuneai la lucru era bun, dacă nu, seara îi ducea într-o cameră 20 de persoane, și dimineața care era mai slab și nu putea, așa îl lua și îl executa și pe lentă și la foc. Iată ce a făcut acela, cum spunea la hitleriștiiăștia, au făcut. Ce am văzut noi, eu am plâns și eu, măcar că bătrân, dar nu aveai chip să nu plângi ce grozăvie am văzut eu acolo în lagărul acela. Încă am cumpărat o carte de acelea să, am arătat la băieții mei.

Q: D'apoi aici la noi nu tot era grozăvie ce au făcut cu oamenii ?

A: Aici nu au făcut nimic la noi, eu nu am auzit așa să zic eu că au făcut. La noi pot să spun așa, ce a fost, au intrat nemții cu românii și italienii, și apoi au ieșit nemții.

Q: Dar când i-au împușcat pe evreiiăștia nu a fost tot grăzăvie ?

A: Apoi atât, atât, atunci era grozăvie, sigur că da, tot norodul se temea, am spus, se temeau mai alesăștia care erau comuniști, se temeau: mări, îi împușcă azi pe evrei, și mâine ne-or lua și pe noi.

Q: De asta se temeau, da ?

A: De asta ei au avut frică, dar restul oamenii nu.

Q: Nu au fost probleme ?

A: Nu, ce să spun, în satul nostru, iaca Zăicani este sat mare, avem 3 kilometri aici, nu au făcut. Au șezut nemții la noi de la început cum au intrat, așa s-au și dus. Aveau făcute casele lor aici în Zăicani, aveau molotança germană, că era drumul de la România, pe aici mergea, pe la Zăicani. Așa că nu au făcut, ce să spun că au făcut dacă nu au făcut.